

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే

॥ ఏకోనవింశః సర్గః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకోనవింశః సర్గః ॥

పలాయమానైర్వానరైః సహ వార్తాలాపం కృత్వా సాంగదాయాస్తారాయా
వాలినః సమీప ఆగమనం తస్య దురవస్థామాలోక్య తస్యా రోదనం చ

స వానరమహారాజః శయానః శరపీడితః |
ప్రత్యుక్తో హేతుమద్వాక్యైర్నోత్తరం ప్రత్యపద్యత || 4.19.1 ||

అశ్మభిః పరిభిన్నాంగః పాదపైరాహతో భృశం |
రామబాణేన చాక్రాంతో జీవితాంతే ముమోహ సః || 4.19.2 ||

తం భార్యా బాణమోక్షేణ రామదత్తేన సంయుగే |
హతం ప్లవగశార్దూలం తారా శుశ్రావ వాలినం || 4.19.3 ||

సా సపుత్రాప్రియం శ్రుత్వా వధం భర్తుః సుదారుణం |
నిష్పపాత భృశం తస్మాదుద్విగ్నా గిరికందరాత్ || 4.19.4 ||

యే త్వంగదపరీవారా వానరా హి మహాబలాః |
తే సకార్ముకమాలోక్య రామం త్రస్తాః ప్రదుద్రువుః || 4.19.5 ||

సా దదర్శ తతస్త్రస్తాన్ హరీనాపతతో ద్రుతం |
యూథాదేవ పరిభ్రష్టాన్ మృగాన్ నిహతయూథపాన్ || 4.19.6 ||

తానువాచ సమాసాద్య దుఃఖితాన్ దుఃఖితా సతీ |
రామవిత్రాసితాన్ సర్వాననుబద్ధానివేషుభిః || 4.19.7 ||

వానరా రాజసింహస్య యస్య యూయం పురఃసరాః |
తం విహాయ సువిత్తస్తాః కస్మాద్ ద్రవత దుర్గతాః || 4.19.8 ||

రాజ్యహేతోః స చేద్ భ్రాతా భ్రాత్రా క్రూరేణ పాతితః |
రామేణ ప్రహితైర్దూరాన్మార్గణైర్దూరపాతిభిః || 4.19.9 ||

కపిపత్న్యా వచః శ్రుత్వా కపయః కామరూపిణః |
ప్రాప్తకాలమవిశ్లిష్టమూచుర్వచనమంగనాం || 4.19.10 ||

జీవపుత్రే నివర్తస్య పుత్రం రక్షస్య చాంగదం |
అంతకో రామరూపేణ హత్వా నయతి వాలినం || 4.19.11 ||

క్షిప్తాన్ వృక్షాన్ సమావిధ్య విపులాశ్చ తథా శిలాః |
వాలీ వజ్రసమైర్బాణైర్వజ్రేణేవ నిపాతితః || 4.19.12 ||

అభిభూతమిదం సర్వం విద్రుతం వానరం బలం |
అస్మిన్ ప్లవగశార్దూలే హతే శక్రసమప్రభే || 4.19.13 ||

రక్ష్యతాం నగరీ శూరైరంగదశ్చాభిషిచ్యతాం |
పదస్థం వాలినః పుత్రం భజిష్యంతి ప్లవంగమాః || 4.19.14 ||

అథవారుచితం స్థానమిహ తే రుచిరాననే |
ఆవిశంతి చ దుర్గాణి క్షిప్రమద్వైవ వానరాః || 4.19.15 ||

అభార్యాః సహభార్యాశ్చ సంత్యత్ర వనచారిణః |
లుభ్ధేభ్యో విప్రలభ్ధేభ్యస్తేభ్యో నః సుమహద్భయం || 4.19.16 ||

అల్పాంతరగతానాం తు శ్రుత్వా వచనమంగనా |
ఆత్మనః ప్రతిరూపం సా బభాషే చారుహాసినీ || 4.19.17 ||

పుత్రేణ మమ కిం కార్యం రాజ్యేనాపి కిమాత్మనా |
కపిసింహా మహాభాగే తస్మిన్ భర్తరి నశ్యతి || 4.19.18 ||

పాదమూలం గమిష్యామి తస్యైవాహం మహాత్మనః |
యోఽసౌ రామప్రయుక్తేన శరేణ వినిపాతితః || 4.19.19 ||

ఏవముక్త్యా ప్రదుద్రావ రుదతీ శోకమూర్చ్ఛితా |
శిరశ్శోరశ్చ బాహుభ్యాం దుఃఖేన సమభిఘ్నతీ || 4.19.20 ||

సా వ్రజంతీ దదర్శాథ పతిం నిపతితం భువి |
హంతారం దానవేంద్రాణాం సమరేష్వనివర్తినాం || 4.19.21 ||

క్షేప్తారం పర్వతేంద్రాణాం వజ్రాణామివ వాసవం |
మహావాతసమావిష్టం మహామేఘౌఘనిఃస్వనం || 4.19.22 ||

శక్రతుల్యపరాక్రాంతం వృష్ట్యేవోపరతం ఘనం |
నర్దంతం నర్దతాం భీమం శూరం శూరేణ పాతితం |
శార్దూలేనామిషస్యార్థే మృగరాజమివాహతం || 4.19.23 ||

అర్చితం సర్వలోకస్య సపతాకం సవేదికం |
నాగహేతోః సుపర్ణేన చైత్యమున్మథితం యథా || 4.19.24 ||

అవష్టభ్యావతిష్ఠంతం దదర్శ ధనురూర్జితం |
రామం రామానుజం చైవ భర్తుశ్చైవ తథానుజం || 4.19.25 ||

తానతీత్య సమాసాద్య భర్తారం నిహతం రణే |
సమీక్ష్య వ్యథితా భూమౌ సంభ్రాంతా నిపపాత హ || 4.19.26 ||

సుప్తేవ పునరుత్థాయ ఆర్యపుత్రేతి వాదినీ |
రురోద సా పతిం దృష్ట్వా సంవీతం మృత్యుదామభిః || 4.19.27 ||

తామవేక్ష్య తు సుగ్రీవః క్రోశంతీం కురరీమివ |
విషాదమగమత్ కష్టం దృష్ట్వా చాంగదమాగతం || 4.19.28 ||

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే ఏకోనవింశః సర్గః ||